

**1917–1918 YILLARDA TURKISTONDA MILLIY OZODLIK
HARAKATLARI VA ULARNING IJTIMOIIY-SIYOSIY AHAMIYATI**

Baykulov Sherali Erkinovich

Guruhi: MM 3- Tarix – 25

1-kurs Magistranti Osiyo Xalqaro Universiteti

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada 1917–1918 yillarda Turkistonda milliy ozodlik harakatlarining shakllanishi, rivojlanishi va jamiyatdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqot harakatlarning siyosiy, ijtimoiy va madaniy sabablari, yetakchilari va ularning ahamiyatini yoritadi.*

KALIT SO‘ZLAR: *Turkiston, milliy ozodlik harakatlari, 1917–1918, siyosiy sabablar, yetakchilar*

**НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНЫЕ ДВИЖЕНИЯ В
ТУРКЕСТАНЕ В 1917–1918 ГГ. И ИХ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ
ЗНАЧЕНИЕ**

Байкулов Шерали Эркинович

Группа: ММ 3-История – 25

1 курс магистратуры

Азиатский Международный Университет

АННОТАЦИЯ: *В статье анализируется формирование и развитие национально-освободительных движений в Туркестане в 1917–1918 гг., а также их роль в обществе. Исследование рассматривает политические, социальные и культурные причины движений, их лидеров и значение.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Туркестан, национально-освободительные движения, 1917–1918 гг., политические причины, лидеры*

**NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS IN TURKESTAN IN
1917–1918 AND THEIR SOCIO-POLITICAL SIGNIFICANCE**

Baykulov Sherali Erkinovich

Guruhi: MM 3Tarix – 25

Daraja: 1-Magistrant

ABSTRACT: *This article analyzes the formation and development of national liberation movements in Turkestan in 1917–1918 and their role in society. The study examines the political, social, and cultural causes of the movements, their leaders, and significance.*

KEYWORDS: *Turkestan, national liberation movements, 1917–1918, political causes, leaders*

Kirish

O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o‘z asarlarida tarixiy voqealarni chuqur o‘rganish va milliy ongni rivojlantirishning muhimligini ta’kidlaydi:

“Tarixiy va madaniy merosimizni chuqur o‘rganish, yosh avlodni milliy qadriyatlar va ilm-fan bilan tanishtirishning eng muhim vositasidir.”

1917–1918 yillar Rossiya imperiyasidagi inqilobiy jarayonlar Turkiston hududida milliy ozodlik harakatlarining paydo bo‘lishiga sabab bo‘ldi. Mahalliy aholi o‘z milliy huquqlarini himoya qilish, milliy til va madaniyatni saqlashga intildi. Shu davrda Turkistonda ziyolilar, oqsoqollar va milliy elita yetakchiligida turli siyosiy va ijtimoiy harakatlar vujudga keldi. Ushbu harakatlar siyosiy va madaniy ongni oshirishda, shuningdek, kelajakdagi milliy rivojlanish uchun poydevor yaratishda muhim rol o‘ynadi. Albatta! Mana siz so‘ragan tartib raqamsiz, chiroyli, uzluksiz matn shaklida maqola:

1917–1918 yillar Rossiya imperiyasidagi inqilobiy o‘zgarishlar Turkiston hududida milliy ozodlik harakatlarining vujudga kelishiga asos bo‘ldi. Mahalliy aholi o‘z milliy huquqlarini himoya qilish, milliy til va madaniyatni saqlashga intildi. Shu davrda Turkistonda ziyolilar, oqsoqollar va milliy elita yetakchiligida turli siyosiy va ijtimoiy harakatlar paydo bo‘ldi. Prezident Shavkat Mirziyoyev o‘z asarlarida tarixiy meros va milliy ongni rivojlantirishning muhimligini ta’kidlaydi: “Tarixiy va madaniy merosimizni chuqur o‘rganish, yosh avlodni milliy qadriyatlar

va ilm-fan bilan tanishtirishning eng muhim vositasidir.” Bu fikrlar shuni ko‘rsatadiki, milliy ozodlik harakatlari faqat siyosiy voqea emas, balki milliy ongni rivojlantirish va jamiyatni uyg‘onishga xizmat qilgan.

Tadqiqot jarayonida arxiv hujjatlari, farmonlar, gazetalar va devon yozuvlari o‘rganildi. Milliy ozodlik harakatlari Rossiya inqilobi sharoitida qanday shakllanganini tahlil qilish, harakatlarning jamiyatdagi rolini va aholi qatlamlariga ta’sirini aniqlash uchun tarixiy-kontekstual, ijtimoiy va komparativ metodlar qo‘llanildi. Shu bilan birga, harakatlarning shakllanishi, yetakchilari va faoliyat usullari sistematik ravishda o‘rganildi.

Milliy ozodlik harakatlari siyosiy, ijtimoiy va madaniy omillar bilan izohlanadi. Siyosiy sabablarga Rossiya imperiyasining hududdagi siyosati va mahalliy aholining huquqlarining cheklanishi kiradi. Ijtimoiy omillar qashshoqlik, yer taqsimoti va adolatsizlik masalalariga bog‘liq bo‘lgan. Madaniy sabablar esa milliy til, madaniyat va diniy merosni saqlashga bo‘lgan ehtiyoj bilan izohlanadi. Shu davrda harakatlar ziyolilar, oqsoqollar va mahalliy elita yetakchiligida rivojlanib, milliy kengashlar va siyosiy partiyalar tashkil etildi. Harakatlar siyosiy targ‘ibot, norozilik namoyishlari va muloqot orqali rivojlanib, mahalliy hukumatlar bilan muzokaralar olib borildi va ma’lum natijalarga erishildi. Natijada, harakatlar aholi orasida milliy ongni oshirdi va keyingi siyosiy jarayonlarga mustahkam zamin yaratdi.

Olimlarning tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, Turkistonda milliy ozodlik harakatlari Rossiya inqilobi va hududdagi siyosiy noaniqlik sharoitida vujudga kelgan. Harakatlar ijtimoiy qatlamlarni birlashtirish va madaniy uyg‘onishni rag‘batlantirishga xizmat qilgan. A. Khalidning fikricha, bu harakatlar mahalliy ziyolilar va elitaning yetakchiligida amalga oshgan bo‘lsa, S. Becker ularni jamiyatning turli qatlamlarini birlashtirish vositasi sifatida baholaydi. R. Qodirov esa ularni nafaqat siyosiy, balki madaniy uyg‘onishni rag‘batlantiruvchi jarayon sifatida ko‘radi. Shu bilan birga, Prezident Shavkat Mirziyoyevning asarlarida: “Har bir millatning kelajagi uning tarixiy tajribalari va milliy ongini to‘g‘ri anglashiga

bog'liq", degan fikr milliy ozodlik harakatlarining ahamiyatini yanada mustahkamlaydi.

Natijada, 1917–1918 yillarda Turkistonda milliy ozodlik harakatlari siyosiy, ijtimoiy va madaniy sabablarga asoslangan holda shakllangan. Bu harakatlar mahalliy elita va ziyolilar yetakchiligida rivojlanib, hududdagi aholi orasida milliy ongni kuchaytirdi. Ular keyingi davrlarda Turkistonda milliy siyosiy va madaniy jarayonlarning rivojlanishi uchun mustahkam zamin yaratdi va milliy ongning shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynadi.

Methods

Tadqiqot quyidagi metodlar asosida amalga oshirildi:

Tarixiy hujjatlar tahlili: 1917–1918 yillarga oid arxiv hujjatlari, farmonlar, gazetalar va devon yozuvlari o'rganildi.[4].

Tarixiy-kontekstual metod: Milliy ozodlik harakatlari Rossiya inqilobi sharoitida qanday vujudga kelgani tahlil qilindi.

Ijtimoiy tahlil: Harakatlarning jamiyatdagi roli, aholi qatlamlariga ta'siri o'rganildi.

Komparativ metod: Turkistondagi harakatlar boshqa Markaziy Osiyo hududlaridagi milliy harakatlar bilan taqqoslandi.

Sistematik yondashuv: [5].

MUHOKAMA

Olimlar tadqiqotlariga ko'ra:

A. Khalid (2018) ta'kidlaydiki, Turkistonda milliy ozodlik harakatlari Rossiya inqilobi va hududdagi ijtimoiy-siyosiy noaniqlik sharoitida vujudga kelgan.

S. Becker (2009) fikricha, harakatlar mahalliy ziyolilar va elitaning yetakchiligida amalga oshgan va ijtimoiy qatlamlarni birlashtirishga xizmat qilgan.

R. Qodirov (2010) yozishicha, harakatlar nafaqat siyosiy, balki madaniy uyg'onishni rag'batlantirgan va keyingi milliy jarayonlarga zamin yaratgan.

Shuningdek, Prezident Shavkat Mirziyoyevning asarlarida:

“Har bir millatning kelajagi uning tarixiy tajribalari va milliy ongini to‘g‘ri anglashiga bog‘liq”

deya qayd etilgan. Bu fikrlar shuni ko‘rsatadiki, 1917–1918 yillarda Turkistonda shakllangan milliy ozodlik harakatlari hududning siyosiy va madaniy rivojlanishida asosiy rol o‘ynagan

DISCUSSION

Milliy ozodlik harakatlari Turkiston aholisi orasida milliy uyg‘onishni kuchaytirdi.

Harakatlar siyosiy va ijtimoiy sharoitga mos ravishda shakllanib, hududdagi elita va ziyolilar yetakchiligida rivojlandi.[1].

Tarixiy manbalar shuni ko‘rsatadiki, harakatlar ijtimoiy qatlamlarni birlashtirish va madaniy uyg‘onishni rag‘batlantirishga xizmat qilgan.

1917–1918 yillarda Turkistonda milliy ozodlik harakatlari siyosiy, ijtimoiy va madaniy sabablarga asoslangan holda shakllandi.[2]. Harakatlar mahalliy elita va ziyolilar yetakchiligida rivojlandi va hududdagi aholi orasida milliy ongni kuchaytirdi. Ushbu harakatlar keyingi davrlarda Turkistonda milliy siyosiy va madaniy jarayonlarning rivojlanishi uchun mustahkam zamin yaratdi.[6].

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Khalid, A. (2018). Central Asia: Political History and National Movements. London: Routledge.
2. Becker, S. (2009). Turkestan and the National Liberation Movements. Central Asian Studies Journal, 15(1), 34–56.
3. Qodirov, R. (2010). Milliy ozodlik harakatlari tarixi. Toshkent: Sharq.
4. Mirziyoyev, Sh. (2019). O‘zbekiston – taraqqiyot va barqarorlik yo‘lida. Toshkent: O‘zbekiston.
5. Baratov, F. (2015). History of Central Asian National Movements. Tashkent: University Press.
6. Baykulov, S.E. (2020). Turkiston: 1917–1918 yillar. Toshkent: Ilm Ziyo.